

LENIN-CENTE-NÁRIUM

A korlátlan szólásszabadság: ez jellemezte legjobban Oroszországot a februári forradalom után. Bárkinék bármilyen véleménye, kiállhatott az utcákon, elmondhatta a gyűléseken, megírhatta az újságban. Semmit sem kockáztatott, legfeljebb azt, hogy kifütyülnek, hülyének nevezik, legrosszabb esetben eltergetik. A gyűléseken, kongresszusokon, üléseken végtelenbe nyúltak a viták, mindenki kimondta, ami a szívében fektett, senki sem gondolt arra, hogy bármit is elhallgasson. A politika az utcán zajlott, a nyilvános gyűléseken, a kongresszusok termekében, ahová bárki beléphetett. Minden párt a nyilvánosság előtt vitatta meg terveit, ismertetette céljait; senkinek sem jutott eszébe, hogy a kulisszák mögött konspiráljon. Nemhiába nevezte Lenin a legszabadabb országnak a február utáni Oroszországot.

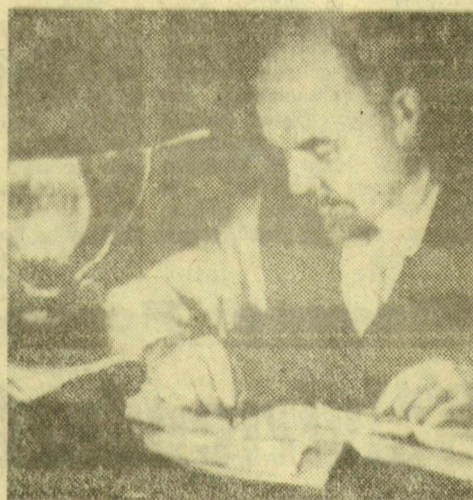
Részegítő és csodálatos állapot: rendkívül könnyű megszokni. Igaz, hogy a júliusi tüntetés után mutatkoztak aggasztó jelek. A bolsevik vezetőket ugyan letartóztatták, de igen hamar ki is engedték őket. Az államellenes összeesküvéssel vádolt Trockijt a Petrográdi Szovjet elnökévé választották — noha a vádat nem ejtették el, s csak feltételeken helyezték szabadlábra. A hazaárulással vádolt Lenin cikkei a saját neve alatt jelentek meg a sajtóban. Néhány bolsevik lapot betiltottak, de másnap más néven újra megjelentek.

Alighanem Lenin volt az első, aki megérezte, hogy a helyzet megváltozott. Szirogán betartotta az illegális szabályait, Petrográdba ugyanolyan titokba tört vissza, ahogy távozott: Jalava csempészte át a határon a mozdonyán. A viborgi kerületben, Fofanova agronómusnál bújt meg, aki a párt utasítására már korábban elküldte családját az Urálba, hogy Lenin egyedül lehessen a lakásban. Búvóhelyét csak nővére, Krupszkaja és Rahja ismerte, aki az összekötője volt; parókáját Fofanova jelenlétében sem vetette le; megkövetelte, hogy az asszony négy szemközti is Ivanovnak szólítsa: erre a névre szól hamis igazolványa; napközben sosem ment az ablak közelébe; amikor megérkezett, az első dolga az volt, hogy megnézze, le lehet-e mászni az erkélyről az esőcatornán, ha rajtaütnek a lakoson. A Központi Bizottság két ülését, melyen részt vett, a legnagyobb titokban, éjszaka tartották; Lenin parókájában, leborotvált szakállal és bajusszal jelent meg, volt, aki meg sem ismerte. Az egész ország még a szabadságban tobzódott; ő már a harcra készült.

Megrögzött összeesküvő volt? Jobb szerette a kulisszák mögötti munkát, mint a nyílt harcot? Az évtizedes illegális munka alakította ilyené? El akarta taposni a szabadságot? Egyszerűen ő éreztette meg először, hogy a forradalom békés szakaszát, amikor a harc a szóbeli elmélvőnken folyik, felváltotta a fegyveres harc időszaka. S a háborúban az ellenséges vezérkarok nem ismerték egymással a terveiket.

Gyurkó László:

A békeesség vége



D. A. Nalbangyan Lenin illegálisban című festményének egy részlete

Minden forradalomnak ez a menete. S nem azért, mert minden forradalomban vannak sötétlelkű gazemberek, akik meg akarják semmisíteni a szabadságot. A leplezetlen nyíltság, a teljes szabadság nem más, mint az erők egyensúlya: egyik félnek sincs még ereje, hogy elnyomja a másikat. De az egyensúly csak akkor maradhatna fenn, ha nem lenne két szemben álló érdek. Ameddig a két tábor érdeke alapvetően különbözik, ameddig az egyik csak akkor valósulhat meg, ha a másik nem, törvényszerű, hogy valamelyik túlsúlyba jusson, s akkor megkezdődik a harc.

Leninnek nemcsak minden szava, egész magatartása is azt sugározta: vége a békeességnek. Ezt igyekezett minden erővel megértetni társaival is. Ezért lobbant olyan haragra, amikor megtudta, hogy Kamenyev és Zinovjev szembe helyezkedett Központi Bizottságnak a felkelésről hozott határozatával.

Holott Kamenyevék nem tettek mást, mint amit február óta mindig is tettek: ha valamivel nem értettek egyet, vitatkoztak. A Központi Bizottság a felkelés mellett foglalt állást — ők a Petrográdi és a Moszkvai Bizottsághoz fordultak, s kifejtették, miért helytelenítik a felkelést. Aminek persze híre ment, hisz ők sem nagyon titkolták. Csakhogy ekkor már szerte az országban mindenki nyíltan beszélt a küszöbön álló felkelésről. Olyannyira, hogy a petrográdi helyőrség alakulatai szavaztak is róla. Volt, amelyik helytelenítette, volt, amelyik kijelentette, csak a Szovjetek Központi Végrehajtó Bizottságának parancsát követi, volt, amelyik a szovjetkongresszus utasítására várt. A legtöbb a Petrográdi Szovjetnek rendelte alá magát. Az újságok nap mint nap tárgyalták, lesz-e felkelés, és ha lesz, mikor.

(Folytatjuk.)

Gyakorlati oktatás — helytelen gyakorlattal?

A holnap szakmunkásai, a jövő munkásosztálya — ezekkel a kifejezésekkel aposztrofáljuk az ipari tanulókat mai nemzedékét. A társadalmi érdekű és fokozódása sok mindenben kifejeződött mostanában. Közülük legfontosabb az az új távlatokat nyitó törvény, amelyet az országgyűlés alkotott tavaly.

Idén januárban lépett életbe a szakmunkásképzésről szóló törvény. Cikkelyelt sok hírközlő fórum ismertette, a napilapoktól a televízióig, a rádióig. A Délmagyarország egybehangzó cikksorozatban is méltatta az új szabályozást. Most, két hónappal a törvény életbe lépése után meg is tűnik, nem jutottak el egyesekhez — vallatali, szövetkezeti illetékesekhez, ipari tanulókat foglalkoztató kisiparosokhoz — a tudnivalók.

Olyan elemi fontosságú tudnivalók például, mint az, hogy mennyi lehet a gyakorlati oktatásra fordított órák száma. (Ezt korábban a tanuló munkaidőjének nevezték; a törvény azonban

hangsúlyozza, hogy nem ifjúságokról, hanem diákokról van szó, nem évi szabadságuk, hanem tanévük szünetük, nyári vakációjuk van, ilyenformán nem munkaidőről, hanem gyakorlati oktatásról kell beszélnünk). Ugy látszik, vannak, akik az ilyen alapvető tényekről hajlamosak elfeledkezni. Legalábbis ezt mutatja a 624-es számú Ipari Szakmunkásképző Intézet nemrégiben végzett felmérése.

Abból, ahogyan a diákok kétheti elfoglaltságukat összegezték, világosan, kiderül ez. Két hét alatt 84 óra lehet az összes órák száma, de ebben benne foglaltatik az iskolai foglalkozás is.

Ez a szám nemcsak, hogy 90—100 órára emelkedik némelyik tanuló esetében, de van, ahol a 120-at is közelíti vagy meghaladja. Egyik osztályban csak 12-en töltik gyakorlatukat megfelelő időben, 14-en túlóráznak. De van olyan diákcsoport is, ahol 24 közül csak három óraszám 84 a két hét alatt; a többi túlórázik, van, aki

23 órával munkálkodik többet — a gyakorlati foglalkozás ürügyén. Némelyik kisiparos különösen sokat enged meg magának, de a másik két szektorban is elég sok a feledékenység. Félreértések vannak szabadszombatos üzemekben is, az, úgy mond, „kiesést” helyenként szintén pótoltnak akarják a tanulókkal.

A szakmunkásképzésről szóló törvény a holnap szakmunkásainak érdekében, a mai ipari tanulókat érdekében készült. Betűjét és szellemét őrizni kötelesség, társadalmi ügy. Jótájiát sem szabad engedni belőle, hiszen akkor feladnánk az érdekvédelmet, amire fokozott szüksége van ennek a tanulórégnek.

S. M.

Albino elefánt

Fehér elefánt él egy dél-afrikai természetvédelmi rezervátumban. Bőre rózsaszínű, fűle áttetsző. Valószínűleg Mosmbique területéről vándorolt a vadrezervátumba. Pigmenthiánya miatt rendkívül érzékeny a nap-sütésre, leginkább a fák árnyékában húzódik.

Alkimisták láthatatlan légiója

A Tarsusban született, s Kufában — a VIII. század második felében — élt Abu musa Dsábir Ben Hajjam Ben Abdallah el Sufi el Tursusi el Kufi, akit Geber néven tart számon a tudománytörténet, s aki Dsafer el Sadie főpaptól tanulta a titkok tudományát, aligha gondolta, hogy századokkal később a kémia megalapítójaként emlegetik majd nevét. S azt még kevésbé gondolhatta, hogy munkásságával a modern világ leglátványosabb fejlődő iparágának szülőatyja lesz. Ő a Lapis philosophorumot, a bőlcek követ kereste, mely arannyá változtatja a nem nemes elemeket. Ahogy ezt, a bőlcek követ, a nagy elixirt kereste Basilius G. Valentinus, Albertus Magnus — aki arany helyett végül is a cinket fedezte fel —, Homberg és V. Böttger, s ezrenyi elődük, utóduk; az alkimisták.

Magyarországon 1969 december végén 102 ezer „alkimistát” tartottak számon; ennyien dolgoztak a vegyiparban. S további ezrek tartoznak még az alkimisták mai, láthatatlan légiójához: kutatóintézetekben, egyetemi tanszkeken, kísérleti laboratóriumokban.

Mai aranycsinálók

Adatok: hazánkban az ipari bruttó termelési értéknek mindössze négy százalékát állította elő 1950-ben a vegyipar, napjainkban viszont részesedése 12 százalék fölött van. 1961 és 1965 között 15 milliárd forintot ruháztak be az ágazatban, 1960 és 1969 között a vegyipar termelése évente átlagosan tíz-tizen-négy százalékkal emelkedett, s az 1970. évi terv 12 százalékos termelésnövekedéssel számol. Adatok, százalékok. Sokat mondanak a szakemberek, de mit annak, aki szívesebben számol forintban, darabban, vagy kilogrammban?

Az adatok, százalékok átfordíthatók a mindennapi élet nyelvére. Például: 1938-ban évente — hatóanyagban számolva — a megművelt területek egy hektárjára 2 kg műtrágya jutott. 1950-ben még mindig csak 6 kg. S 1966-ban? 112 kilogramm! Már pedig egy tonna nitrogén 15—20 tonna terméshozadékot eredményez búzából. Még pontosabban: 1 kg nitrogén hatóanyag átlagosan 10,9 kg terméshozaddal kamatozik a gabonánál, 70,4 kg-val a burgonyánál! A foszfor minden kilója 7,7 kg többletgabonát, 36,4 kg -burgonyát fial, a kálium pedig kilónként 8,4 kg gabona-, és 54,4 kg burgonyatöbblettel fizet. Már pedig hazánkban — hatóanyagban számolva — 1950-ben csak évi 13 ezer tonna nitrogénműtrágyát termeltek, 1968-ban viszont 245 ezer tonnával, s a foszforformulátrágya-termelés is ez idő alatt megtízszereződött! Vajon amögött, hogy hazánk immár évek óta nem szorul gabonabehozatalra, a mezőgazdaság dolgozóinak szorgalma mellett nem lehetett fel a mai aranycsinálók fáradozása is?

Olajból ruha

A vegyipar minden termékének eredete, készítése pontos technológiával leírható. Mégis, a nem beavatott számára titokzatosnak tűnik, miként is lesz a többszörösen feldolgozott kőolajból vagy földgázból — ruha... Márpedig lesz. A pet-

rolkémia ontja az cefineket, az aromás vegyületeket, a szintézisgázokat, a vegyipar többi területe is a legkülönbözőbb alapanyagok sokaságát, melyekből végül is gyógyszer, gyermekjáték, műbőr, kemping felszerelés, ecélnál ellenállóbb fogaske-rek, fát helyettesítő műanyag borítólemez, kötőfonal — mint amilyen a közke-dvelt Kasmilon — takaró, bútor lesz. Termékek ezre, tízeze. Mégpedig olyan termékek serege, amelyek tíz vagy tizenöt esztendeje ismeretlenek, vagy alig ismertek, s ezért nagyon áhítottak voltak. Mint például, a formás női lábakon feszülő nylon harisnya, vagy a még díszkrétebb holmi, a nylon fehérnemű (1969-ben 25 millió pár szintetikus harisnya készült hazánkban).

Világszerte: vágta!

Tíz esztendeje, 1960-ban a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága határozatot hozott a vegyipar fejlesztésének és korszerűsítésének irányáról, új tevékenységi körök létesítéséről, s mindezek végrehajtásának meggyorsításáról. Az azóta eltelt évtized — mint azt az iparágban megfogalmazták — a vágta ideje volt.

A vágta határainkon túl is

Mészáros Ottó

történelmi emlékeztető 1945. március 4. DÉLMAGYARORSZÁG

A NAP HÍREI: TRIERT ELFOGLALTÁK AZ AMERIKAI CSAPATOK — KÖZZÉTETTKÉ A SZAKSZERVEZETI VILÁGKONGRESSZUS KIÁLTVÁNYÁT — ELŐNYOMULÁS POMERANIÁBAN, UTCAI HARCOK BOROSZLOBAN — STIRBEY HERCEG AZ ÚJ ROMÁN MINISZTERELNÖK.

Az elhurcoltak sorsa

Nikolaj Fjodorov szovjet közíró cikket írt a Pravdába. Megemlékezett az elhurcolt magyarokról is. Részlet Fjodorov cikkéből:

„A magyar fasiszták német területen elhelyezett rádiója olyan mennyiségben terjeszti a fantasztikus hazugságokat, hogy Szálasiék mestere, Göbbels is elsápad az irigységtől. Nagy szervező tevékenységről, hadosztályok felállításáról beszélnek, természetesen német területen. A kezükben levő 3 és fél vármegye hadtápterület. Azt persze eltitkolják, hogy német területen újra hadsereget szerveztek a beszápított, terrorizált magyarokat. A szovjet-német arcvonalon Boroszlonál, Pomerániában és Brandenburgban naponta menekülnek át a Vörös Hadsereghez olyan magyarok. akiket Szálasiék Németországba szállítottak. Ezeket a német Volksturmra osztották be, hogy a német SS géppuskák biztatása mellett védjék a német Vaterlandot.

Szabó Zoltán, a magyar-óvári gazdasági egyetem hallgatója, akit a németek elhurcoltak és a szilészi Volksturmra osztottak be, átszökött a Vörös Hadsereghez és elmondta, hogyan szerveznek a németek csapatokat az odahurcolt magyarokból. Szálasiék azt mondták nekik, hogy magyar egységekbe fogják őket beosztani. Ez sem lelkesített ugyan bennünket — mondotta —, mert már láttuk, hogy akárhol vetnek be bennünket a németek, elpusztulunk. A németek nem vettek emberszámba bennünket, csak arra voltunk jók, hogy megvédjük őket. Akik

megtagadták, hogy belépjenek a Volksturmra, azokat ezernyi láttára lötték agyon.”

Öt kiló élelmiszer

A polgármester 5528—1945. Esz. felhívása: „Tudomásomra jutott, hogy részben Szege-d város lakossága, részben pedig a vidékről Szege-dre érkezettek Szege-d város területéről az ételhiány miatt meghalad nagyobb mennyiségű élelmiszert visznek magukkal a városból való eltávozásuk alkalmával. Ismételtlen felhívom az érdekelteket, hogy a város területéről családokként legfeljebb 5 kilogramm súlyú élelmiszert vihetnek magukkal. Aki a megengedett mennyiségnél több élelmiszert visz magával, attól a rendőrség közeget nemcsak a többletet, hanem az összes élelmiszert elkobozzák és az érdekelteket ellen a legszigorúbb eljárást tessék folytatni.”

Lehotay igazgató lesz...

Szege-d utcáin az elmúlt napokban régi ismerős tűnt fel. Az emberek megálltak, utána néztek, boldog örömmel üdvözölték a dallás természetű Lehotay Árpádot, a Nemzeti Színház kiváló művészt, a Szege-d Szabadtéri Játékok nagyszíri Ádámját. Ő is a pesti pokolból került Szege-dre. A szege-diek öröme még inkább fokozódott, amikor híre terjedt, hogy Lehotay Árpádra fontos szerep vár a város kulturális életében: az ősszel kezdődő új színházi szezonban már ő lesz a Városi Színház igazgatója.